
GLOBALNA DEKLARACIJA O PRAVOSUĐU SA DECOM

20. novembar 2021.

Svetski kongres o pravosuđu sa decom 2021;

Okupljajući preko 4.800 učesnika svih generacija, iz preko 100 država, od 15. do 20. novembra 2021. preko onlajn platforme, sa temom „Obezbeđivanje pristupa pravdi svoj deci: ka nediskriminatornim i inkluzivnim sistemima pravosuđa za decu“;

Organizovan od strane „Globalne inicijative o pravosuđu sa decom“ (konzorcijum organizacija „Terre des hommes“, „Penal Reform International“, „International Association of Youth and Family Judges and Magistrates“ i „International Institute for the Rights of the Child“) sa Saveznim meksičkim Vrhovnim sudom pravde kao domaćinom, uz tehničku podršku Dečjeg fonda Ujedinjenih Nacija, Kancelarije specijalnog predstavnika generalnog sekretara Ujedinjenih nacija za nasilje nad decom, Kancelarije Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal, Kancelarije Ujedinjenih nacija Visokog komesara za ljudska prava, Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, i Pathfinders for Peaceful, Just and Inclusive Societies; pod pokroviteljstvom Saveta Evrope i Evropskog parlamenta; uz pro bono podršku Baker McKenzija; i uz doprinose Naučnog komiteta, Komiteta Časti, Savetodavne grupe za decu i omladinu, i regionalne i nacionalne pripreme sastanke Svetskog kongresa;

Ponovno potvrđujući konkretnu posvećenost promovisanju, zaštiti i ispunjavanju prava deteta sadržanih u konvenciji UN o pravima deteta i drugim relevantnim međunarodnim standardima za prava deteta;

Podsećajući na obaveze navedene u Pariskoj deklaraciji (Francuska, maj 2018), Ženevskoj deklaraciji (Švajcarska, januar 2015), i Deklaraciji iz Lime (Peru, novembar 2009) sa prethodna tri svetska kongresa koji su se fokusirali na teme koje obuhvataju pravdu za decu, restorativnu pravdu, i jačanje pravosuđa za decu;

Podržavajući predloge i smernice za dalji rad navedene u globalnom pozivu na akciju „Pravda za decu“ (septembar 2019) donete od strane „Pathfinders for Peaceful, Just and Inclusive Societies“ povezanog sa Ciljem održivog razvoja 16, razvijene i podržane od strane raznolikih međuvladinih grupa i organizacija civilnog društva i akademskih institucija, na međunarodnom, regionalnom i nacionalnom nivou;

Prepoznajući potrebu da se ponovo naglase zahtevi koje su deca i mladi postavili u svom saopštenju na prethodnom Svetskom kongresu (Francuska, maj 2018); važnost smernica datih u „Globalnoj studiji UN o deci lišenoj slobode“ (novembar 2019); uticaj COVID-19 i na pristup dece pravosuđu naglašen u *Izveštaju UN: Uticaj COVID-19 na decu* (april 2020) i Međugencijska *Tehnička napomena: COVID-19 i deca lišena slobode* (april 2020); *lekcije predstavljene u UNICEF-ovom Pristupu pravdi za decu u COVID-19 eri“: Pouke sa terena* (decembar 2020); i angažman za decu koje su preuzeli šefovi država i vlada, ministri i predstavnici država članica UN u Kjoto deklaraciji o Unapređenju prevencije kriminala, krivičnog pravosuđa i vladavine prava (Japan, mart 2021) prilikom Četrnaestog kongresa UN o prevenciji kriminala i krivičnom pravosuđu;

Beleži sledeće:

1. Iako UN Konvencija o pravima deteta (KPD) ne pominje konkretno reči pristup pravdi ili pravnim lekovima, koncept je holistički sadržan u svim njenim odredbama, uključujući princip najboljih interesa; pravo dece da dobiju informacije, da izražavaju svoje mišljenje, da budu saslušana; pravo da budu zaštićeni od bilo koje vrste nasilja; prava, zaštite, i garancije propisane za decu u sukobu i kontaktu sa zakonom; kao i mere predviđene u vezi sa lišenjem slobode i za oporavak i reintegraciju dece žrtava, između ostalih;
2. Da se Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, između ostalog, podjednako primenjuje na svu decu, i utvrđuju da svako lice čija su prava ili slobode povređene ima pravo na delotvoran pravni lek, i da to pravo utvrđuju nadležni sudski, upravni, ili zakonodavni organi, ili bilo koji drugi nadležni organ predviđen pravnim sistemom države;
3. Da je princip nediskriminacije temeljni stub KPD-a i da služi kao osnova za brojne međunarodne, regionalne, i nacionalne pravne instrumente;
4. Da su države članice UN na Generalnoj skupštini UN priznale jednak pristup pravdi kao osnovno pravo, uključujući pravdu za decu, i da su obezbeđivanje jednakog pristupa pravdi za sve i okončanje nasilja nad decom ključni elementi Agende za održivi razvoj, a posebno Cilja 16;
5. Da su deca prinuđena da preuzmu odgovornost za neuspehe društva, uključujući i mnoge oblike nasilja koji su usmereni na njih, kako unutar tako i van konteksta pravosuđa, koje nesrazmerno utiču na marginalizovanu decu i ometaju napor da se spreči i da se odgovori na situacije i faktore rizika koji uzrokuju da deca dođu u kontakt sa zakonom, bilo kao žrtve/preživeli, navodni ili osuđeni prestupnik, svedok, kombinacija navedenog, ili bilo u kom drugom statusu;
6. Da je COVID-19 pandemija pojačala postojeću društvenu nejednakost i dodatno oslabila ili potpuno paralisala ionako krhke sisteme i usluge pravosuđa i zaštite dece, te da su ovi problemi pogoršani mnoštvom drugih savremenih i tekućih kriza, uključujući klimatske i ekološke krize, geopolitičke tenzije i oružane sukobe, ekonomske krize, i druge humanitarne vanredne situacije, koje zahtevaju stvaranje otpornih okvira, sistema, i pristupa koji omogućuje održivi pristup pravdi svoj deci;

7. Da je svet sve više svedok osnažene dece i mladih ljudi na čelu nacionalnih i globalnih pokreta koji zahtevaju socijalnu, rodnu, rasnu, klimatsku, i političku pravdu, dok uspešno menjaju debate i utiču na reforme pravosudnih sistema;
8. Da će odsustvo diskriminacije i nejednakosti u sistemu pravosuđa za decu i u omogućavanju pristupa pravdi konačno ići u korist svoj deci, bez obzira na to ko su, odakle su, ili u kakvoj su situaciji;
9. Da deca koja su u kontaktu sa zakonom suštinski imaju ista prava kao i svako drugo dete, što zahteva jednako i pravično poštovanje i zaštitu njihovih prava i blagostanja, sa uvažavanjem njihovih posebnih ranjivosti i potreba sa kojima se suočava svako dete, kao i priznavanjem njihovih razvojnih kapaciteta;
10. Da je od izuzetne važnosti da sistemi koji regulišu oblasti pravosuđa, socijalne i dečije zaštite, obrazovanja i zdravstvene zaštite, između ostalog, slede multidisciplinarnu koordinaciju i saradnju kako bi se sveobuhvatno i efikasno rešavali slučajevi koji uključuju decu u kontaktu sa zakonom u bilo kom obliku;

Poštujte sledeće izjave dece i mladih koje je okupila Savetodavna grupa dece i mladih na Svetskom kongresu:

11. Mi smo grupa dece i mladih ljudi koji su strastveni kad su u pitanju prava dece u kontaktu sa pravosudnim sistemima, posebno zbog toga što je većina nas direktno iskusila te sisteme na sebi, i na osnovu našeg iskustva, mišljenja smo da:
 - a. Međugeneracijska diskriminacija i ekonomska nejednakost su osnovni uzroci dolaska dece u kontakt sa zakonom;
 - b. Deca u kontaktu sa zakonom se suočavaju sa raznim i složenim formama nepovoljnih okolnosti, uključujući nasilje u porodici, zlostavljanje u porodici, isključenost iz obrazovnog sistema, što može značajno uticati na mentalno zdravlje dece;
 - c. Pravosudnim sistemima prava deteta nisu prioritet, što ostavlja mnogu decu da se osećaju povređeno, ignorisano, i traumatizovano kad se susretnu sa pravosudnim sistemom;
 - d. Sistemi krivičnog pravosuđa se previše često fokusiraju na kazneni i krivični deo, umesto na rehabilitaciju i uspostavljanje mira;
12. Mi verujemo da su deca građani današnjice i lideri budućnosti, i tražimo da odrasli to prepoznaju i osnaže decu poznavanjem njihovih prava;
13. U cilju stvaranja pravih promena za decu u kontaktu sa pravosudnim sistemom, zahtevamo da vlade i civilno društvo rade zajedno sa decom i mladima da bi obezbedili da prava sve dece, kako je utvrđeno u međunarodnom pravu, budu ispunjena za svako dete na svetu;

14. Posebno tražimo da:

- a. Sva deca imaju jednak pristup pravdi na način koji uključuje sve i ne diskriminiše ni na koji način;
- b. Deci bude data sloboda da izraze svoje mišljenje i da njihovo gledište bude shvaćeno ozbiljno;
- c. Sposobnosti dece da donose odluke o svojim životima budu prepoznate i da dobijaju adekvatnu podršku od strane odraslih;
- d. Deci budu date informacije i smernice kako najbolje mogu da se nose sa neizvesnostima i kriznim momentima, sličnim trenutnoj pandemiji;
- e. Da deca koja su u kontaktu sa zakonom budu tretirana na način koji je human, gde se poštuju njihova prava, i koji usvaja holistički pristup njihovom mentalnom zdravlju i dobrobiti;
- f. Za mlade koji su u kontaktu sa zakonom, a koji su „prestareli“ detinjstvo, važe iste odredbe kao i za decu;
- g. Deci i mladima pruži prilika da uče i da budu uključeni u restorativne procese;
- h. Deci i mladima pruži podrška da zahtevaju svoja prava, što je ključ oživljavanja poverenja u pravosudne sisteme;

15. Mi smo ubeđeni da istinska pravda za decu i sa decom može biti dostignuta kada se sva deca budu tretirala kao jednaka i kada im se omogući da rade u partnerstvu sa odraslima na ispunjavanju obećanih ljudskih prava;

Prema tome, mi kao organizatori, partneri, i učesnici Svetskog kongresa, kolektivno pozivamo sve relevantne zainteresovane strane, uključujući i države i civilno društvo, na:

Istinsko ostvarenje „Pravde sa decom“, kako danas tako i sutra

16. Radite ruku pod ruku, kao deca i odrasli, da dostignemo jednak, nediskriminatorni i inkluzivni pristup pravdi svoj deci širom sveta, tako što će deca biti partneri kao stručnjaci i centralni igrači u potrazi za pozitivnim promenama, uključujući normativno uređenje pravosuđa za decu i pristupa pravdi, izgradnju i reformu pravnih i regulatornih okvira, funkcionisanje sistema i sprovođenje procedura, izgradnju kapaciteta relevantnih aktera, i primenu odgovornosti onih koji su na vlasti, zajednica, i šireg društva;
17. Pospešiti okruženje koje omogućava deci da deluju kao agenti promene, pojačati glasove današnjice i budućnosti, pružanjem smernica i informacija o zakonu i pravnim procedurama koje su prilagođene deci, rodno osetljive i koje uključuju decu sa teškoćama u razvoju, unapređivanje shvatanja javnog mnjenja o pravima dece, podjednako za decu i odrasle, težiti ka komunikaciji koja je usmerena na decu po meri dece, i osigurati

pristupačan način koji uključuje svu decu, svakog porekla i položaja, uključujući decu koja su u kontaktu sa zakonom;

18. Zakonski urediti učešće dece u pravosuđu i primeniti ovaj zakon da bi se osiguralo njihovo učešće, a ne samo ohrabrivati učešće i angažovanje dece pasivno i jedino kao savetnike, posebno za grupe dece koja su u kontaktu sa zakonom, a koja su često isključena iz diskusija zbog diskriminacije, marginalizacije, ranjivosti, ili nesigurne situacije u kojoj se nalaze;

Inkluzivni pristup dece pravdi bez diskriminacije

19. Postaviti koncepte sveprisutne diskriminacije i nejednakosti u svim diskusijama i reformama u vezi sa pravosuđem za decu, i uspostaviti praktična rešenja za eliminaciju diskriminacije po bilo kom osnovu za svako dete koje je u kontaktu sa zakonom, na način koji izbegava negativno etiketiranje i efekat stigmatizacije;
20. Osigurati jednak i pravičan pristup pravdi za svu decu, posebno onu iz marginalizovanih grupa, na način da holistički obuhvata krivično, građansko, upravno, običajno, tranziciono pravo i socijalnu pravdu;
21. Razviti i koristiti pravosudne procedure i objekte koji su prilagođeni svakom uzrastu, teškoći u razvoju i polu, i u zavisnosti od potreba i prava, za svu decu u kontaktu sa zakonom, a koje su prilagođene kontekstu i zasnovane na neuro, razvojnoj i bihevioralnoj nauci;
22. Uvesti mere koje poštuju i rešavaju kulturnu i jezičku različitost svakog deteta koje je u kontaktu sa zakonom;
23. Uspostaviti usluge u zajednicama i alternativne mere pritvoru koje se kreativno sprovode u svim zajednicama, i koje su univerzalno dostupne deci na nediskriminatoran i svakome dostupan način;
24. Nastaviti i unaprediti prikupljanje podataka i procena na nacionalnom i regionalnom nivou da bi razumeli kako domorodačka, manjinska, i marginalizovana deca dolaze u kontakt sa zakonom, na koji način im je onemogućen pristup pravdi, kao i osnovne uzroke negativnog i drugačijeg tretmana prema ovoj deci od strane pravosudnih sistema, da bi sprečili njihovu prezastupljenost u sistemu i da bi se razvile pravilno informisane, efektivne, i održive intervencije;
25. Osigurati političku posvećenost nediskriminatornim i inkluzivnim sistemima pravosuđa za decu na visokom nivou, kao i jednak pristup pravdi, uz odgovarajuće, adekvatno, i pravično ulaganje vremena i resursa i odgovarajuću izgradnju kapaciteta svih relevantnih aktera koji dolaze u kontakt sa decom;

Otporan pristup pravdi za decu suočenu sa krizama i pandemijama

26. Postaviti pravnu i stratešku osnovu za inovativne i otporne pravosudne postupke i procedure za decu za vreme vanrednih i regularnih situacija da bi omogućili održivi pristup pravde svoj deci;
27. Razmotriti implementaciju virtuelnih sudova, saslušanja, intervjua, upravljanja predmetima i informacijama, takođe i ostale procedure na način koji garantuje proceduralne zaštitne mere, koje dopunjuju uživo saslušanja i procedure, koje su razvijene na osnovu testirane i delotvorne prakse, uzimajući u obzir digitalne i geografske podele, pristupačnost i inkluzivnost, bezbednost i privatnost, poverljivost, i saglasnost deteta o nivou prijatnosti;
28. Uvesti i implementirati jasan protokol za međuagencijsku i multisektorsku saradnju u planiranju i odgovoru na vanredne/krizne situacije, i osigurati da su ključni organi u sistemima za zaštitu deteta i pravosuđa smatraju službama od suštinske važnosti kojima je dat prioritet da funkcionišu za vreme pandemije ili vanrednog stanja;
29. Kontinuirano graditi kapacitete učesnika u pravosuđu da bi bili pripremljeni za brzo i efektivno usvajanje i primenu mera i alata razvijenih i ustanovljenih za prilagođavanje nestabilnim situacijama u vreme krize;
30. Razvijati informativne materijale prilagođene deci koji su rodno osetljivi i koji uključuju decu sa teškoćama u razvoju i koji se bave načinima izlaska na kraj sa uticajem i neizvenošću koje donose krize i pandemije, kada su u pitanju prava deteta i mogućnostima za pristup pravdi;

Pristup pravdi prilagođen svoj deci koja su u kontaktu sa zakonom

31. Sprovoditi multidisciplinarne pristupe u dostupnosti pravde za decu, zasnovane na besprekornoj koordinaciji među sektorima i učesnicima, na način koji minimalizuje nepotreban kontakt dece sa pravosudnim sistemima;
32. Obezbediti da pravosuđe i socijalne usluge budu prilagođene deci, rodno odgovorne, da uzimaju u obzir teškoće u razvoju, pretrpljenu traumu, da odgovaraju kontekstu, obezbeđuju informacije i odgovarajuću pravnu i drugu pomoć za svu decu koja su u kontaktu sa zakonom u bilo kojoj formi, na način koji odgovara individualnim potrebama deteta, identitetu i sredini, situacijama i nivou zrelosti;
33. Obezbediti dostupne usluge podrške za mentalno zdravlje i psihosocijalnu podršku za pomoć deci u kontaktu sa zakonom i njihovim porodicama, da bi mogli da se nose, prilagode i transformišu suočeni sa svojom specifičnom situacijom;
34. Identifikovati i primeniti efektivne metode za ranu intervenciju, holističku i sveobuhvatnu podršku i jačanje porodice, kao i izgradnju zajednice kroz jačanje strategije i usluga socijalne zaštite, u cilju sprečavanja razloga koji dovode decu do toga da dođu u kontakt sa zakonom, sprečavanja i smanjenja rizika koji mogu dovesti do činjena ili ponovnog činjenja krivičnih dela, i da se omogući deci da imaju normalno detinjstvo bez nasilja i nepotrebne ranjivosti;

35. Dati prioritet restorativnoj pravdi, diverziji, rehabilitaciji, i reintegraciji za svu decu koja su u kontaktu sa zakonom kroz sveobuhvatne, koordinirane i prilagođene pristupe upravljanju predmetima, umesto izolovanih i generalizovanih intervencija;
36. Dekriminalizovati dečije ponašanje kojim bi trebalo i kojim mogu efikasnije da se bave sistemi koji se bave socijalnom zaštitom, zdravstvom, mentalnim zdravljem i psihosocijalnom podrškom i zaštitom dece, između ostalog, uključujući multidisciplinarne i alternative odgovore za činjenje krivičnih dela povezana sa zabranjenim supstancama uklaňanjem statusnih prestupa;
37. Uvesti specijalizovanu obuku, reformisati nastavne programe, podstaći inovacije u pružanju usluga kako bi se izgradila profesionalna i kompetentna radna snaga u okviru pravosuđa za decu i dečjoj zaštiti 21. veka, posebno pravnika, službenika za sprovođenje zakona, sudija i tužilaca, sudskih službenika, službenika u okviru izvršenja krivičnih sankcija, kao i stručnjaka socijalne zaštite, na teme koje uključuju razvoj deteta, detetu prilagođene tehnike ispitivanja i uzimanja iskaza, protokole za sprečavanje ponovne traumatizacije i metoda za svesno smanjenje implicitne pristrasnosti.

Potpisnici

„Globalna inicijativa o pravosuđu sa decom“ je zajednički program koji je razvio konzorcijum međunarodnih organizatora koji organizuje Svetske kongrese kao što je Pravosuđe sa decom globalna prekretnica i takođe angažuje i mobilizuje globalnu zajednicu praktičara putem onlajn platforme „Pravosuđe sa decom“. Ona ima za cilj da se olakšaju kritičke diskusije i akciono orijentisano rešavanje problema među profesionalcima putem onlajn platformi i uživo koji služe za refleksije, razmene i kontinuiranog učenja na polju pravde za decu.

Svetski kongresi o pravdi sa decom su osmišljeni tako da se bave najaktuelnijim pitanjima koji su vezani za decu koja su u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom, i obezbeđuju posvećen i aktivan prostor za decu i mlade, kreatore zakona i zainteresovane strane u okviru pravosudnog sistema, predstavnike nauke, civilnog društva i UN-a, kao i druge stručnjake i praktičare da: (1) Promovišu pravedne i odgovarajuće sisteme pravosuđa za i sa decom širom sveta; (2) Obezbede prostor za stručnjake da razmenjuju najbolje prakse, podstiču naučnu saradnju, formulišu predloge za zakone i politiku, i podižu svest o pravosuđu za decu; i (3) Podrže operativnu implementaciju međunarodnih instrumenata i standarda koji su vezani za prava dece i mladih koji su u kontaktu sa zakonom.

Svetski kongres o pravdi sa decom 2021. se fokusirao na razmenu praksom orijentisanih strategija u cilju smanjenja diskriminacije koja podriiva pristup - i kvalitet - pravosudnih sistema, i osiguranja da se svoj deci garantuje jednak tretman u očima zakona. Učesnici su angažovani na međunarodnim i regionalnim plenarnim sednicama i akciono orijentisanim radionicama, koje su se sastojale od panel diskusija, sertifikovanih obuka, i sastanaka radnih grupa. U okviru teme “Obezbeđivanje pristupa pravdi svoj deci: ka nediskriminatornim i inkluzivnim sistemima pravosuđa za decu“, 11 podtema su bile prioritet za vreme trajanja Svetskog kongresa:

- Sistemski rasizam i nesrazmerna kriminalizacija dece starosedelačkih, etničkih i drugih manjinskih grupa;
- Diskriminacija na osnovu pola, seksualne orijentacije, i rodnog identiteta: podsticanje pravičnog pristupa polovima;
- Diskriminacija koju doživljavaju deca i mladi usled migracija, uključujući izbeglice, decu bez pratnje, kao i decu inostranih roditelja;
- Diskriminacija usled teškoća u razvoju i zdravstvenog stanja;
- Diskriminacija usled zloupotrebe zabranjenih supstanci;
- Kriminalizacija dečijeg onlajn ponašanja;
- Starosne granice i statusni prestupi;
- Osiguranje da će se glas deteta čuti u pravosudnim sistemima za decu;
- Poštovanje prava deteta u kontekstu pravnog pluralizma;
- Izgradnja otpornih sistema pravosuđa za decu u vreme kriza i pandemija; kao i
- Bavljenje nasiljem u okviru sistema pravosuđa za decu i obezbeđenje prilagođenog pristupa deci žrtvama, učiniocima krivičnih dela i svedocima.

Ovu Globalnu deklaraciju o pravdi sa decom izradio je Konzorcijum Svetskog kongresa i njegova Savetodavna grupa za decu i mlade, uz doprinos Naučnog Komiteta, partnera organizatora, i učesnika Svetskog kongresa i njegovih pripremnih sastanaka.

Za više informacija, posetite www.justicewithchildren.org.

Ovaj dokument je zajednički prevod izvorne verzije na engleskom jeziku. Ukoliko nađete neke greške, ljubazno vas molimo da nas kontaktirate na info@justicewithchildren.org